

УДК 336.4:658:69.003

Пруненко Д.О.

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Метою статті є визначення особливостей формування і використання інтелектуального капіталу будівельних підприємств.

У рамках дослідження узагальнено теоретико-методичні положення щодо визначення напрямків формування та використання інтелектуального капіталу підприємств; охарактеризовані підходи до формування і використання інтелектуального капіталу будівельних підприємств.

Ключові слова: Інтелектуальний капітал, формування і використання інтелектуального капіталу, будівельні підприємства, підходи до формування і використання інтелектуального капіталу.

Вступ

Для розробки стратегії управління інтелектуальним капіталом на будівельних підприємствах особливого значення набувають процеси його формування та використання.

У цьому контексті слід вказати на різноаспектність теоретичних положень, оскільки вони обумовлені сучасним станом та особливостями функціонування економіки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретико-методичні положення щодо визначення інтелектуального капіталу, характеристики його структурних елементів присвячені роботи Е. Брукінга [1], В. Геєця [2], О. Кендюхова [3], К. Мамонова [4], Т. Стюарта [5], А. Чухна [6] та ін.

Поряд з цим, залишаються не вирішеними питання щодо визначення напрямів формування та використання інтелектуального капіталу на будівельних підприємствах.

Мета та завдання статті

Метою статті є визначення особливостей формування та використання інтелектуального капіталу будівельних підприємств.

У рамках дослідження вирішуються наступні завдання:

– Узагальнення існуючих теоретико-методичних положень щодо визначення напрямів формування та використання інтелектуального капіталу підприємств;

– охарактеризувати підходи до формування і використання інтелектуального капіталу будівельних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для визначення рівня формування та використання інтелектуального капіталу економіки держави запропоновано використовувати показники: глобальний інноваційний індекс, глобальний індекс конкурентоспроможності, рівень розвитку бізнесу, інновації, індекси глобалізації, людського розвитку, економіки знань, освіти та людських ресурсів [7 – 11].

У результаті застосування представлених показників встановлено низький рівень інтелектуалізації економіки України порівняно із розвиненими економічними системами.

Г. Ступнікер вказує на основний напрям формування інтелектуального капіталу на підприємстві, який характеризується наднормативним прибутком, який суб'єкт господарювання отримує у процесі виробничо-господарської діяльності за рахунок:

конкурентних переваг;

використання людського, технологічного та ринкового капіталів [12, с. 189].

С. Захарін для створення економіки знань, як основного фактору, що впливає на формування та використання інтелектуального капіталу на підприємстві, виділяє чотири основних напрямів:

порівняння знань;

виведення наслідків їх використання;

встановлення зв'язків;

забезпечення спілкування між особами [13].

Він фокусує увагу на реструктуризації та монополізації економіки держави, забезпеченні

моніторингу й перманентному контролю за функціонування великого бізнесу для нівелювання їх впливу, що створює підґрунтя для розвитку ринкових відносин, людського капіталу, впровадження інновацій і реалізації інтелектуальних проєктів.

На відміну від попередніх авторів, С. Філіппова та К. Ковтуненко виділяють основні чинники формування інтелектуального капіталу:

- економічний потенціал;
- фінансові ресурси;
- фінансовий потенціал;
- інноваційний потенціал [14].

Формування інтелектуального капіталу запропоновано здійснювати відповідно стадій розвитку підприємства: становлення, розвиток, зрілість, спад старіння [15].

Для формування інтелектуального капіталу на підприємствах здійснюються наступні етапи:

- аналізу ринку;
- аналізу внутрішнього середовища;
- формування альтернативних стратегій розвитку;
- оцінка вартості інтелектуального капіталу;
- реалізація стратегії розвитку та оцінка конкурентоспроможності підприємства [16].

Н. Гавкалова та Н. Маркова для зростання рівня інтелектуалізації людського капіталу підприємства пропонують визначити вплив чинників:

- соціально-економічних;
- економічних;
- демографічних;
- соціально-демографічних;
- правових;
- екологічних [17].

Узагальнюючи вищенаведене, визначені підходи до формування та використання інтелектуального капіталу будівельних підприємств:

функціональний: полягає у визначенні напрямів формування та використання інтелектуального капіталу, враховуючи функціональні аспекти діяльності підприємств;

результативний: визначається показниками результативності формування та використання інтелектуального капіталу;

знанієвий: характеризується напрямками формування та використання знань як важливого елементу інтелектуального капіталу;

структурний: визначається напрямками та особливостями формування й використання структурних елементів інтелектуального капіталу;

факторний: визначається впливом факторів на формування та використання інтелектуальним капіталом;

інтегральний: передбачає розробку та застосування інтегрального критерію щодо формування та використання інтелектуального капіталу будівельних підприємств;

комплексний: визначається розробкою та застосуванням комплексу взаємопов'язаних дій, спрямованих на зростання ефективності формування та використання інтелектуального капіталу будівельних підприємств, забезпечення їх конкурентних переваг;

підхід, що базується на напрямах формування та удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення використання інтелектуального капіталу на будівельних підприємствах: передбачає розробку та впровадження на будівельних підприємствах інформаційно-аналітичного забезпечення використання інтелектуального капіталу, застосовуючи відповідні інструменти.

Висновки та перспективи подальших розвідок

У результаті дослідження автором запропоновано використовувати комплексний підхід для забезпечення формування та використання інтелектуального капіталу будівельних підприємств. У рамках представленого підходу здійснюються взаємопов'язані дії, які спрямовані на оцінку формування та використання інтелектуального капіталу будівельних підприємств, розробку стратегії його розвитку, враховує структурні елементи, взаємодія яких здійснюється шляхом застосування відповідних механізмів.

Література

1. Брукинг, Э. *Интеллектуальный капитал [Текст] / Э. Брукинг. – СПб.: Питер, 2001. – 128 с.*
2. Гесць, В. *Характер перехідних процесів до економіки знань [Текст] / В. Гесць. // Економіка України. – 2004. - №4. – С. 4 – 14.*
3. Кендюхов, О.В. *Вартісний підхід до оцінки ефективності управління інтелектуальним капіталом підприємства [Електронний ресурс] / О.В. Кендюхов. – Режим доступу: dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4385/st_26_13.pdf.*
4. Мамонов, К. А. *Стейкхолдерна стратегія вартісно-орієнтованого управління капіталом бренду будівельних корпоративних підприємств. [Текст]: дис. на здобуття вченого ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / К. А. Мамонов. – Х.: ХНАМГ. – 2012. – 542 с.*
5. Stewart, T. A. (1997) *The Intellectual Capital. The New Wealth of Organization. N.-Y.-L., 270.*
6. Чухно, А. *Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України [Текст] / А. Чухно. – К.: Логос, 2003. – 631 с.*
7. *The Global Innovatoin Index. Retrieved from*

<http://www.globalinnovationindex.org/>.

8. Ofitsiyni sait World Economic Forum. Retrieved from <http://www3.weforum.org/docs/>.

9. KOF Index of Globalization. Retrieved from <http://globalization.kof.ethz.ch>.

10. Human Development Index trends, 1980-2013. Retrieved from <http://hdr.undp.org/en/content/table-2-human-development-index-trends-1980-2013>.

11. Knowledge Economy Index (KEI (2012)). Rankings. The World Bank. Washington, D.C. Retrieved from <http://siteresources.worldbank.org/>

12. Ступнікер, Г. Формування і оцінка інтелектуального капіталу підприємства [Текст] / Г. Ступнікер. Економічний аналіз. – 2010 рік. Вип. 5. - С. 189 – 192.

13. Захарін, С.В. Формування та використання інтелектуального капіталу в системі підтримки економічної безпеки підприємства / С.В. Захарін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/51055/02-Zakharin.pdf?sequence=1>.

14. Філіппова, С.В. Інтелектуальний потенціал як головний чинник формування інтелектуального капіталу / С.В. Філіппова, К.В. Ковтуненко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad>.

15. Фролова, А.С. Формування концепції інтелектуального капіталу підприємства // Електронне наукове фахове видання. – 2011. – Вип. № 3. – С. 132–145.

16. Оберемчук, В.Ф. Ефективне використання інтелектуального капіталу як засіб підвищення конкурентоспроможності підприємства / В.Ф. Оберемчук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=8&cad>.

17. Гавкалова, Н.Л. Формування та використання інтелектуального капіталу. Наукове видання [Текст] / Н. Л. Гавкалова, Н. С. Маркова. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2006. – 252 с.

References

1. Bruking, E. (2001). *Intellektual'nyj kapital [Intellectual capital]*. SPb.: Piter., 128.
2. Gech, V. (2004). *Harakter perehidnih procesiv do ekonomiki znan [The nature of the transition to the knowledge economy]*. *Ekonomika Ukraini*. 4 – 14.
3. Kendjuhov, O.V. (n.d.). *Vartisnij pidhid do ocinki efektyvnosti upravlinnja intelektual'nim kapitalom pidpriemstva [Cost-effective approach to assessing the effectiveness of management of enterprise intellectual capital]*. Retrieved from: www.dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4385/st_26_13.pdf. Retrieved from http://www.dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4385/st_26_13.pdf.
4. Mamonov, K.A. (2013). *Stejkholderna strategija vartisno-orientovanogo upravlinnja kapitalom brendu budivel'nih korporativnih pidpriemstv. Disertacija na zdobuttja vchenogo stupenja doktora ekonomichnih nauk za special'nistju*

08.00.04 – ekonomika ta upravlinnja pidpriemstvami (za vidami ekonomichnoi dijital'nosti) [Stealth strategy of value-oriented capital management of the brand of construction corporate enterprises. Dissertation for obtaining the degree of Doctor of Economics in specialty 08.00.04 - Economics and management of enterprises (by types of economic activity)]. - O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv. 542.

5. Stewart, T. A. (1997). *The Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations*. N.-Y.-L. 270.

6. Chuhno, A. (2003). *Postindustrial'na ekonomika: teorija, praktika ta ih znachennja dlja Ukraini. [Post-industrial economics: theory, practice and their significance for Ukraine]*. Kyiv: Logos. 631.

7. The Global Innovatoin Index. Retrieved from: <http://www.globalinnovationindex.org/>.

8. Ofitsiyni sait World Economic Forum. Retrieved from: <http://www3.weforum.org/docs/>.

9. KOF Index of Globalization. Retrieved from: <http://globalization.kof.ethz.ch>.

10. Human Development Index trends, 1980-2013. Retrieved from: <http://hdr.undp.org/en/content/table-2-human-development-index-trends-1980-2013>.

11. Knowledge Economy Index (KEI) 2012 Rankings. The World Bank: Washington, D.C., 2012. Retrieved from: <http://siteresources.worldbank.org/INTUNIKAM/Resources/2012.pdf>.

12. Stupniker, G. (2010). *Formuvannja i ocinka intelektual'nogo kapitalu pidpriemstva. [Formation and estimation of enterprise capital]* *Ekonomichnyy analiz*, 5, 189–192 – 2010.

13. Zaharin, S.V. (n.d.) *Formuvannja ta vykorystannja intelektual'nogo kapitalu v systemi pidtrymky ekonomichnoi' bezpeky pidpriemstva [Formation and use of intellectual capital in the system of economic security support of the enterprise]* Retrieved from: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/51055/02-Zakharin.pdf?sequence=1>.

14. Filippova, S.V. & Kovtunencko, K. V. (n.d.) *Intelektual'nyj potencial jak holovnyj chynnyk formuvannja intelektual'nogo kapitalu [Intellectual potential as the main factor in the formation of intellectual capital]* Retrieved from: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad>.

15. Frolova, A.S. (2011). *Formuvannja koncepcii intelektual'nogo kapitalu pidpriemstva [Formation of the concept of enterprise intellectual capital]* *Elektronne naukove fahove vydannja*, 3, 132–145 – 2011.

16. Oberemchuk, V.F. (n.d.). *Efektivne vykorystannja intelektual'nogo kapitalu jak zasib pidvyshhennja konkurentospromozhnosti pidpriemstva [Effective use of intellectual capital as a means of increasing the competitiveness of the enterprise]*. Retrieved from: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=8&cad> [in Ukrainian].

17. Gavkalova, N.L. & Markova, N. S. (2006). *Formuvannja ta vykorystannja intelektual'nogo kapitalu [Formation and use of intellectual capital]*. *Naukove vydannja*. Harkiv: Vyd. HNEU, 252 – 2006.

Рецензент: доктор економічних наук, професор, професор кафедри земельного адміністрування та геоінформаційних систем К.А. Мамонов, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна

Автор: ПРУНЕНКО Дмитро Олександрович
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри транспортних систем і логістики Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
E-mail - kostia_mamonov@mail.ru
ID ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7322-9998>

PECULIARITIES OF FORMATION AND USE OF INTELLECTUAL CAPITAL OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

D. Prunenko

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

The purpose of the article is to determine the specifics of the formation and use of the intellectual capital of construction enterprises.

Within the framework of the research, existing theoretical and methodological provisions are generalized to determine the directions of formation and use of the intellectual capital of enterprises; The approaches to the formation and use of the intellectual capital of construction enterprises are characterized.

As a result of the study, the author proposed to use a comprehensive approach to ensure the formation and use of intellectual capital of construction companies. In the framework of the presented approach, interrelated actions are carried out, aimed at assessing the formation and use of intellectual capital of construction enterprises, developing a strategy for its development, taking into account structural elements, the interaction of which is carried out through the application of appropriate mechanisms.

Keywords: *Intellectual capital, the formation and use of intellectual capital, construction enterprises, approaches to the formation and use of intellectual capital.*